

POLSKA BIBLIOGRAFIA ANTYKU CHRZEŚCIJAŃSKIEGO 2002

DZIAŁY TEMATYCZNE

1. Prace zbiorowe (antologie tekstów i opracowania)
2. Bibliografie i problemy metodologiczne
3. Prace ogólne, historie literatury
4. Historia wspólnot, instytucji, okresów historycznych, regionów
- 5.1. Historia doktryn (teologia)
- 5.2. Historia doktryn (filozofia)
6. Liturgia
7. Hagiografia i historia duchowości
8. Archeologia i historia sztuki
9. Biblia
- 9.1. Apokryfy
- 9.2. Gnostycyzm
10. Patrystyka i średniowiecze (łacińskie i bizantyńskie)
11. Autorzy
12. Recenzje, omówienia
13. Sprawozdania
14. Wybrane publikacje z zakresu kultury klasycznej

1. Prace zbiorowe (antologie tekstów i opracowania)

Ad sapientiam cordis. Księga Pamiątkowa dedykowana Księdzu Profesorowi Ludwikowi Gładyszewskiemu, red. P. Podeszwa – ks. W. Szczerbiński, Gniezno 2002.

Dokumenty Soborów Powszechnych, t. II (869-1313), tekst grecki, łaciński i polski. Konstantynopol IV, Lateran I-IV, Lyon I-II, Vienne, oprac. A. Baron – H. Pietras, ŻMT 26, Kraków 2002, Wydawnictwo WAM.

Dziecko w rodzinie i społeczeństwie: starożytność – średniowiecze, red. J. Jundział – D. Żołądź-Strzelczyk, t. 1, Bydgoszcz 2002, Wydawnictwo Uczelniane Akademii Bydgoskiej.

- Encyklopedia Katolicka*, t. IX (*Kinszasa-Krzymuska*), Lublin 2002 (także hasła patrystyczne).
- Euergeries charin. Studies presented to Benedetto Bravo and Ewa Wipszycka by their disciples* (The Journal of Iuristic Papyrology, Supplement I), ed. by T. Derda – J. Urbanik – M. Węcowski, Warszawa 2002.
- Filokalia. Teksty o modlitwie serca*, tłum. i oprac. Józef Naumowicz, wyd. II zmienione i rozszerzone, Kraków 2002, Wydawnictwo M.
- Księga o Aniołach*, red. Herbert Oleschko, Kraków 2002, Wydawnictwo WAM.
- Ku prawdzie w miłości. Księga Pamiątkowa poświęcona Księdzu Biskupowi Profesorowi Janowi Śrutwie*, red. S. Koczvara, Lublin 2002, Wydawnictwo KUL.
- Sympozja Kazimierskie poświęcone kulturze świata późnego antyku i wczesnego chrześcijaństwa*, t. 3, red. B. Iwaszkiewicz-Wronikowska – D. Próchniak, Lublin 2002, Wydawnictwo TN KUL. Prace Wydziału Historyczno-Filologicznego 87.

2. Bibliografie i problemy metodologiczne

- DĘBSKI J., *Publicazioni di Padre Raniero Cantalamessa OFM Cap – predicatore della Casa Pontificia (anni 1960-1999)*, „*Studia Laurentiana*” 2 (2002) 137-163.
- FIGIEL J., *Patrystyka w czasopismach 2002 roku*, *VoxP* 22 (2002) t. 42-43, 705-739.
- HRAB B., *Bibliografia zawartości rocznika „Studia Gnesnensia” za lata 1975-2001*, „*Studia Gnesnensia*” 16 (2002) 331-359 (patrologia: 334-335).
- LONGOSZ S., *Laikat w starożytności chrześcijańskiej. Materiały bibliograficzne*, *VoxP* 22 (2002) t. 42-43, 631-637.
- LONGOSZ S., *Wykaz prac dyplomowych z antyku chrześcijańskiego ukończonych w niektórych polskich ośrodkach naukowych w 2002 roku*, *VoxP* 22 (2002) t. 42-43, 695-704.
- NAUMOWICZ J. – LONGOSZ S., *Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 2002*, *VoxP* 22 (2002) t. 42-43, 665-693.
- NIEDŹWIECKI W., *Didache – Nauka Dwunastu Apostołów. Bibliografia 1883-2000*, *VoxP* 22 (2002) t. 42-43, 639-664.
- OBRYCKI K., *Św. Ambroży w pracach dyplomowych pisanych na polskich uczelniach katolickich w latach 1945-2000*, *CT* 72 (2002) nr 4, 183-190.
- PERADZE G., *Pojęcie, zadania i metody patrologii w teologii prawosławnej*, „*Cerkiewny Wiestnik*” 2002, nr 4, 13-20.
- STAROWIEYSKI M., *Ks. prof. Józef Bilczewski – uczony*, „*Warszawskie Studia Teologiczne*” 15 (2002) 141-156.
- STAŚKIEWICZ S., *Ksiądz Profesor Emil Stanula jako badacz antyku chrześcijańskiego*, *VoxP* 22 (2002) t. 42-43, 525-535.

- WĄSOWICZ J., *Elementy patrologii i historii starożytnego Kościoła w wybranych podręcznikach do szkół ponadpodstawowych*, CT 72 (2002) nr 4, 179-183.
- WYGRALAK P., *Hiszpańska historiografia kościelna „Anuario de Historia de la Iglesia” (1992-2001)*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 13 (2002), 135-151.

3. Prace ogólne, historie literatury

- GÓRNY J., *Patrologia (literatura patrystyczna w zarysie)*, Olsztyn 2002, Wydział Duszpasterski Kurii Metropolitalnej Warmińskiej.
- JUREWICZ O. (red.), *Encyklopedia kultury bizantyńskiej*, Warszawa 2002, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- LONGOSZ S., *Geneza i pierwsze znaczenie terminu „świecki” – „laicus” w literaturze wczesnochrześcijańskiej*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 53-65.
- MIERZWA A., *Historia historiografii*, t. 1. *Starożytność, średniowiecze*, Toruń 2002, Wydawnictwo Adam Marszałek.
- NARECKI K., *Historia powstania słownika H.G. Liddella: A Greek-English Lexicon*, „Meander” 57 (2002) 205-223.
- NAUMOWICZ J., *Chrześcijańska rachuba czasu. Refleksje na początek III tysiąclecia*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 15 (2002) 133-140.
- NIEŚCIOR L., *Mysł wczesnochrześcijańska wobec wyzwania czasu. Wybrane zagadnienia z teologii Ojców* (Biblioteka Pomocy Naukowych UAM, Wydział Teologiczny 22), Poznań 2002.
- REALE G., *Historia filozofii starożytnej*. t. 5, *Słownik, indeksy i bibliografia*, współpraca R. Radice, tłum. E. Iwo Zieliński, Lublin 2002, Wydawnictwo KUL.
- SCHATZ K., *Sobory Powszechne. Punkty zwrotne w historii Kościoła*, tłum. J. Zakrzewski, Kraków 2002, Wydawnictwo WAM.
- SEMKOWICZ W., *Paleografia łacińska*, wyd. 2, Kraków 2002, Wydawnictwo Universitas.
- STABRYŁA S., *Historia literatury starożytnej Grecji i Rzymu. Zarys*, Wrocław – Warszawa – Kraków 2002, Zakład Narodowy im. Ossolińskich (s. 217-263 i 456-483: *Literatura chrześcijańska*).
- SWOBODA A., *Rodzina w pismach Ojców Apostolskich*, CT 72 (2002) nr 4, 37-48;
- SWOBODA A., *Rodzina w pismach Ojców Apostolskich*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 13 (2002), 41-52.
- SZMURŁO R., *Krótki zarys historii języka i piśmiennictwa koptyjskiego*, „Studia Teologiczne Białystok – Drohiczyn – Łomża” 20 (2002) 327-336.

4. Historia wspólnot, instytucji, okresów historycznych, regionów

- BIRLEY A.R., *Hadrian. Cesarz niestrudzony*, tłum. R. Wiśniewski, Warszawa 2002, PIW.

- BRALEWSKI S., *Uwagi na temat antyheretyckiego ustawodawstwa cesarza Konstantyna Wielkiego*, „Przegląd Nauk Historycznych” 1 (2002) nr 1, 7-20.
- BRZOSTOWSKI Z.I., *Józef Flawiusz „straznikiem prawa i sprawiedliwości”*, „Przegląd Religioznawczy” 2002, nr 206, 3-8.
- BULAS R., *Bóg i człowiek – współtwórcy świata. Kościół celtycki w Irlandii*, „Miejsca Święte” 2002, nr 2, 12-17.
- BURCZAK K., *Biskupi afrykańscy wobec herezji pelagianizmu*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 437-461.
- CZEMBOR H., *Dzieje chrześcijaństwa – starożytność*, Cieszyn 2001.
- CZERWIEN J., *II Sobór Ekumeniczny. Próba rekonstrukcji przebiegu*, w: *Ku prawdzie w miłości* [1], 17-32.
- DATKO A., *Krzyż i jarzębina wiedzy*, „Miejsca Święte” 2002, nr 2, 22-24.
- DĘBIŃSKI A., *Biskup i życie gminy chrześcijańskiej w mieście późnoantycznym*, w: *Sympozja Kazimierskie* [zob. 1], 17-24.
- DEGÓRSKI B., *Wdowy w starożytności chrześcijańskiej i ich postuga w Kościele*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 303-318.
- DOŻAŃSKA E., *Homilie w kamieniu*, „Miejsca Święte” 2002, nr 2, 29-32.
- DYBSKI H., *Monastycyzm w Palestynie i Syrii w świetle źródeł patrystycznych IV i V wieku*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 411-436.
- GAJEWSKI W., *Obecny stan badań nad organizacją wczesnego Kościoła w świetle pracy „Chrześcijaństwo antyczne” Tadeusza Zielińskiego*, „Przegląd Religioznawczy” 2002, nr 205, 39-50.
- GILLERT M., *Kościół ormiański wyznacznikiem tożsamości narodowej*, „Biuletyn Ormiańskiego Towarzystwa Kulturalnego” 2002, nr 30-31, 4-53.
- GNILKA J., *Piotr i Rzym. Obraz Piotra w pierwszych dwu wiekach*, tłum. W. Szymona OP, Kraków 2002.
- GREGOR P., *Dyscyplina pokutna Kościoła w pierwszych trzech stuleciach*, „Bielsko-Żywieckie Studia Teologiczne” 3 (2002) 389-406.
- ILSKI K., *Rola i funkcje biskupów nad Dolnym Dunajem*, w: *Sympozja Kazimierskie* [zob. 1], 103-108.
- JANIC K., *Nestorianie w Chinach*, „Mówią Wieki” 2002, nr 10, 8-11.
- JANISZEWSKI P., *Anioutowie późnego antyku*, „Mówią Wieki” 2002, nr 1, 6-11.
- JANISZEWSKI P., *Czczyciele ośła*, „Mówią Wieki” 2002, nr 6, 6-10.
- JANKOWSKI S., *Judaizm poświęcony wobec chrześcijaństwa*, CT 72 (2002) nr 2, 63-89.
- KLUIJ W., *Pierwsze wspólnoty chrześcijańskie i ich misyjny charakter*, CT 72 (2002) nr 2, 45-62.
- KOŚCIELNIAK K., *Dwadzieścia wieków chrześcijaństwa w kulturze arabskiej*, t. 1. *Arabia starożytna, chrześcijaństwo w Arabii do Mahometa (633)*, Kraków 2000, Wydawnictwo UNUM.
- KOWAL F., *Elekcja papieża Fabiana (250)*, w: *Ku prawdzie w miłości* [1], 33-42.

- KRĘCIDŁO J., *Są Anglami, niech będą aniołami*, „Miejsca Święte” 2002, nr 2, 4-5.
- LANGKAMMER H., *Niewolnictwo a pierwotny Kościół*, „Quaestiones Selectae” 9 (2002) nr 14, 57-71.
- LESZKA M.B., *Helena, matka Konstantyna Wielkiego*, „Mówią Wieki” 2002, nr 4, 30-32.
- LESZKA M.J., *Aelia Zenonis, żona Bazyliskosa*, „Meander” 57 (2002) 87-96.
- LESZKA M.J., *Konstantyna, żona cesarza Maurycjusza*, „Przegląd Nauk Historycznych” 1 (2002) nr 1, 21-32.
- LESZKA M.J., *Śladami Bizantyńczyków po Tesalonice*, „Mówią Wieki” 2002, nr 7, 51-57.
- LONGOSZ S., *Liczba uczestników I Soboru Nicejskiego (325) w reakcji Ojców Kościoła IV wieku*, w: *Ku prawdzie w miłości* [1], 71-86.
- MADEJSKI D.E., *Zbrodnicza „superstitio”. Dzieje konfliktu między państwem rzymskim a chrześcijańskim do poł. IV wieku po Chrystusie*, „Zawsze Wierni” 2002, nr 5, 4-22.
- MAJEWSKI D., *Cesarski więzień. Działalność papieża Wigiliusza w Konstantynopolu (547-555)*, Olsztyn 2002.
- MARCINIAK P., *Bizantyńskie konkursy piękności*, „Mówią Wieki” 2002, nr 8, 6-8.
- MILEWSKI I., *Biskupi i ich dzieci. Kilka uwag o stanie rodzinnym dostojników kościelnych we wschodnich prowincjach Cesarstwa IV i V wieku*, w: *Dziecko w rodzinie i społeczeństwie* [1], 219-233.
- MIOTK A., *„Peregrinatio pro Christi amore” we wczesnym średniowieczu*, „Studia Warmińskie” 39 (2002) 161-168.
- Monastycyzm. Historia i duchowość*, pr. zbiorowa, tłum. D. Stadnicka-Apostoła, Kraków – Tyniec 2002.
- NAPIÓRKOWSKI C., *Ikonoklazm, czyli spór o obrazy*, „Miejsca Święte” 2002, nr 8, 22-25.
- NAUMOWICZ J., *Chrześcijańska rachuba czasu. Refleksje na początek III tysiąclecia (wykład inauguracyjny)*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 15 (2002) 133-140.
- PAPROCKI H., *Diakonisy (historia i współczesność)*, „Elpis” 4 (2002) 260-272.
- PARTYKA J.S., *Afryka prowincją Rzymu*, „Miejsca Święte” 2002, nr 1, 10-16.
- PARTYKA J.S., *Arianizm. Religia Wandalów*, „Miejsca Święte” 2002, nr 8, 33-35.
- PARTYKA J.S., *Kartagina – dziedzictwo Dydony*, „Miejsca Święte” 2002, nr 1, 6-9.
- PARTYKA J.S., *Ostia. Ujście Tybru*, „Miejsca Święte” 2002, nr 8, 22-27.
- PARTYKA J.S., *Otwarty brzuch Melkarta*, „Miejsca Święte” 2002, nr 1, 16-18.
- PARTYKA J.S., *Początek końca rzymskiej Afryki*, „Miejsca Święte” 2002, nr 8, 17-18.

- PARTYKA J.S., *Zanim urodził się Augustyn. Początki chrześcijaństwa w Afryce Rzymskiej*, „Miejsca Święte” 2002, nr 1, 19-21.
- PAWLAK M., *Niewolnicy prywatni w rzymskiej Afryce w okresie wczesnego Cesarstwa*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Historia” 2002, nr 158, 1-147.
- PAWLAK M., *Patroklus, biskup Arles w latach 412-426, zaufany człowiek Konstancjusza III*, w: *Symposium Kazimierskie* [zob. 1], 53-60.
- PRZYBYŁ J., *Celtyckie chrześcijaństwo – prawda i mistyfikacja*, „Rocznik Teologiczny” 44 (2002) nr 2, 53-67.
- PRZYGODA W., *Znaczenie postugi charytatywnej Kościoła w świetle Ewangelii i świadectwa starożytności chrześcijańskiej*, „Studia Sandomierskie” 9 (2002) 185-200.
- RAKOCY W., *Problem datacji i kolokacji w misji Pawła tzw. Soboru Jerozolimskiego*, CT 72 (2002) nr 2, 31-44;
- SAWICKI D., *Historia Prawosławnego Patriarchatu Bułgarskiego*, „Rocznik Teologiczny” 44 (2002) nr 2, 83-105.
- STĘPNIEWSKA A., *Żeński klub inteligencji chrześcijańskiej na rzymskim Awentynie IV wieku*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 261-292.
- STĘPOWSKA A., *Dziedziczenie beztestamentowe krewnych kognacyjnych w świetle nowel 118 i 127 Justyniana*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 54 (2002) nr 1, 57-81.
- STOPKA K., *Armenia christiana. Unionistyczna polityka Konstantynopola i Rzymu a tożsamość chrześcijaństwa ormiańskiego (IV-XV w.)*, Kraków 2002, PAU.
- STRZELCZYK J., *Czarna legenda Wandalów*, „Miejsca Święte” 2002, nr 8, 36-38.
- STRZELCZYK J., *Pielgrzymowanie do Jerozolimy*, „Miejsca Święte” 2002, nr 4, 4-7.
- STRZELCZYK J., *Wyspa świętych i uczonych*, „Miejsca Święte” 2002, nr 2, 6-9.
- WIPSYCKA E., *De buon uso delle lettere private. Commento a SB III, 7243 E P. Oxy. XIV, 1774*, w: *Humana sapit. Études d'antiquité tardive offertes à Lellia Cracco Ruggini*, ed. J.-M. Carrié et R. Lizzi Testa, Turnhout 2002, 469-473.
- WIPSYCKA E., *L'ascétisme féminin dans l'Égypte de l'antiquité tardive: Topoi littéraire et formes d'ascèse*, w: *Le rôle et le statut de la femme en Égypte hellénistique romaine et byzantine. Actes du Colloque internationale*, éd. H. Malaerts et L. Mooren, Leuven 2002, 355-396.
- WIPSYCKA E., *L'économie du patriarcat alexandrin à travers les vies de saint Jean l'Aumônier*, w: *Alexandrie médiévale 2*, éd. Ch. Décobert, Paris 2002, 61-81.
- WOJCIECHOWSKI M., *Ruiny, świątynie i pejzaże*, „Miejsca Święte” 2002, nr 2, 27-28.

- WÓJCIK M., *Świeccy fundatorzy instytucji dobroczynnych w Kościele starożytnym*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 327-337.
- WOLIŃSKA T., *Armeńscy współpracownicy Justyniana Wielkiego, cz. 1: Dezercerzy z armii perskiej w Bizancjum*, „Przegląd Nauk Historycznych” 1 (2002) nr 2, 5-31.
- WYGRALAK P., *Potępienie bałwochwalstwa na synodach w Toledo (VI-VII wiek)*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 475-486.
- ZDANOWSKI J., *Arabia Wschodnia od czasów najdawniejszych do XII wieku*, Warszawa 2002, Wydawnictwo Naukowe ASKON – PAN.

5.1. Historia doktryn (teologia)

- BAGROWIN J., *Inicjacyjno-katechumenalny kształt wychowania religijnego*, CT 72 (2002) nr 2, 85-108;
- BIELECKI S., *Chrześcijański keryks*, „Keryks” 1 (2002) 37-51.
- BURCZAK K., *Biskupi afrykańscy wobec herezji pelagianizmu*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 437-461.
- CANTALAMESSA R., *Pieśń Ducha Świętego. Rozważania na temat Veni Creator*, Warszawa 2002, Wydawnictwo Sióstr Loretanek.
- CZĘSZ B., *„Jesteśmy z jego rodu” (Dz 17, 28): nasza terazniejszość jako antycypowane doświadczenie przebóstwienia w świetle tradycji patrystycznej*, w: *Ad sapientiam cordis* [1], 27-38.
- DANIÉLOU J., *Teologia judeochrześcijańska*, tłum. S. Basista, Myśl Teologiczna 39, Kraków 2002, Wydawnictwo WAM.
- FREGNI G., *Miłujcie się czule. Duchowość rodziny według Ojców Kościoła*, Kraków 2002, Wydawnictwo ESPE.
- GRZESZCZAK J., *Sakramentalne skutki inicjacji chrześcijańskiej w ujęciu teologii II wieku*, w: *Ad sapientiam cordis* [1], 81-108.
- KACZMAREK T., *Symbolika chrzcielna w nauczaniu Kościoła starożytnego*, „Studia Włocławskie” 5 (2002) 137-149.
- KALIŃSKI D., *Dziewictwo Maryi w tradycji Kościoła Wschodu i Zachodu*, „Salvatoris Mater” 4 (2002) nr 1, 117-134.
- KAZIMIERCZAK J., *Maryja obrazem Kościoła*, „Miejsca Święte” 2002, nr 12, 40-42.
- KOCHANIEWICZ B., *Dziewictwo Boga – dziewictwo Maryi w ujęciu niektórych Ojców Kościoła*, „Salvatoris Mater” 4 (2002) nr 1, 102-116.
- KOCZWARA S., *Ekumeniczna działalność świeckich dworzan cesarza Justyniana (518-527) w świetle ich korespondencji z Rzymem*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 319-325.
- LONGOSZ S., *Geneza i pierwsze znaczenie terminu „świecki” – „laicus” w literaturze wczesnochrześcijańskiej*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 53-65.
- LONGOSZ S., *Ojcowie Kościoła w nauczaniu Jana Pawła II*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 7-10.

- LONGOSZ S., *Opiekuńcza funkcja Aniołów w nauce Ojców Kościoła (zarys problemu)*, w: *Księga o Aniołach* [1], 151-205.
- MARCZEWSKI M., *Świeccy w Kościołach nowotestamentalnych*, *VoxP* 22 (2002) t. 42-43, 31-51.
- MISIARCZYK L., *Rola świeckich w pismach Ojców Apostolskich i apologetów greckich II wieku*, *VoxP* 22 (2002) t. 42-43, 67-88.
- MISZTAŁ W., *Wiara w pośrednictwo Maryi oraz Jej kult w duchowości pierwszych chrześcijan*, „*Salvatoris Mater*” 4 (2002) nr 3, 232-251.
- NAUMOWICZ J., *Chrystus – prawdziwy pedagog*, „*Pastores*” (2002) nr 16, 7-12.
- NYK A., *Immagine evangelica di Maria Madre di Gesù*, *VoxP* 22 (2002) t. 42-43, 391-401.
- OZOROWSKI M., *Cele małżeństwa w nauczaniu teologów średniowiecza*, „*Studia Teologiczne Białystok – Drohiczyń – Łomża*” 20 (2002) 87-101.
- PACZKOWSKI C.M., *Chrzest w imię Mojżesza, Jana i Jezusa Chrystusa. Typologia chrzcielna według Bazylego Wielkiego*, „*Quaestiones Selectae*” 9 (2002) nr 14, 83-106.
- PAPROCKI H., *Dogmat Niepokalanego Poczęcia (prawosławny punkt widzenia)*, „*Elpis*” 4 (2002) nr 6, 253-259;
- PIESZCZOCH Sz., *Patrystyczne podłoże rozwoju wiary w macierzyństwie działania Maryi dla Kościoła i ludzkości*, „*Studia Gnesnensia*” 16 (2002) 105-125.
- PIETRAS H., *Dwie szkoły mówienia o Jezusie*, „*List*” 1 (2002) 21-23.
- PIETRAS H., *Od prezbiteratu do kapłaństwa: ewolucja pojęć i urzędu*, „*Studia Bobolanum*” 2 (2002) nr 3, 5-17.
- PIETRAS H., *Pierwotne pojmowanie jedności małżeństwa w Kościele*, w: Z.J. Kijas, J. Krzywda (red.), *Sakramentalność małżeństwa*, Kraków 2002, 9-21, WN PAT.
- PIETRAS H., *Postrzeżanie kapłaństwa*, „*Znak*” 54 (2002) z. 11, 94-104.
- PRZYGODA W., *Znaczenie posługi charytatywnej Kościoła w świetle Ewangelii i świadectwa starożytności chrześcijańskiej*, „*Studia Sandomierskie*” 9 (2002) 185-200.
- ROSIK M., *Starożytne przekłady syryjskie „Modlitwy Pańskiej” (Mt 6, 5-15 [9b-13])*, „*Bielsko-Żywieckie Studia Teologiczne*” 3 (2002) 495-502.
- RYCHLICKI Cz., *Zbawcza konieczność chrztu a wieczny los dzieci nieochrzczonych*, „*Studia Płockie*” 30 (2002) 13-22.
- TUREK W., *La bastemmia contro lo Spirito Santo (Mt 12,31-32) in san Giovanni Crisostomo*, w: M. Maritano (a cura di), *Historiam perscrutari. Miscellanea di studi offerti al prof. Ottorino Pasquato* (= *Biblioteca di Scienze Religiose*, 180), Roma 2002, 839-847.
- ŻUREK A., *Prawo duszpasterzy do „życia z Ewangelią” w świetle tradycji patrystycznej*, „*Tarnowskie Studia Teologiczne*” 21 (2002) 97-117.

5.2. Historia doktryn (filozofia)

- KISIEL R., *Patrystyczne źródła chrześcijańskiej antropologii filozoficznej*, „Legnickie Wiadomości Diecezjalne” 11 (2002) 86-91.
- REALE G., *Trzy paradygmaty metafizyki stworzone przez myśl grecką i chrześcijańską*, tłum. E.I. Zieliński, „Ethos” 15 (2002) nr 59-60, 20-29.
- STĘPIEŃ T., *Neoplatońska koncepcja emanacji a hierarchiczność społeczności anielskiej*, w: *Księga o Aniołach*, [1], 111-121.
- ТОТ И., *Бидлейские цитаты в «Вердальном поведении» Константина Философа*, „Кирило-Методиевски Студии” 14 (2001) 40-44.
- ZIELIŃSKI Iwo E., *Giovanniego Reale spojrzenie na rozwój myśli filozoficznej starożytności*, „Summarium” 30-31 (50-51) (2001-2002) 87-99.

6. Liturgia

- BARTOSIK G.M., *Kult Maryi w liturgii bizantyjskiej*, „Seminare” 18 (2002) 67-83.
- BLAZA M., *Proklamacja Słowa Bożego w bizantyjskiej tradycji liturgicznej*, „Studia Bobolanum” 2 (2002) nr 2, 131-155.
- BOGUNIOWSKI J.W., *Rozwój historyczny ksiąg liturgii rzymskiej do Soboru Florenckiego i ich recepcja w Polsce*, Kraków 2001, Wydawnictwo UNUM.
- Etiopski hymn przed wizerunkiem Maryi*, przekład z języka etiopskiego i komentarz R. Zarzeczny, „Przegląd Powszechny” 5 (2002) 153-154.
- GINTER K., *Spór o Trisagion*, „Res Historica” 14 (2002) 221-231.
- Hymn koptyjski o Ukrzyżowaniu Pańskim*, „Przegląd Powszechny” 7-8 (2002) 11-12.
- Hymn św. Pawła z „Męczeństwa św. Pelagii z Cezarei”*, zwanego też „Listem św. Pelagii”, tłum. z języka etiopskiego i komentarz R. Zarzeczny, „Przegląd Powszechny” 9 (2002) 193-194.
- Litania do bóstwa Jezusa Chrystusa*, tłum. z języka etiopskiego i komentarz R. Zarzeczny, „Przegląd Powszechny” 2 (2002) 149-150.
- Liturgia koptyjska. Dwudziestu Czterech Starców Apokalipsy*, *Liturgia koptyjska. Dwudziestu Czterech Starców Apokalipsy*, tłum. z języka koptyjskiego i komentarz R. Zarzeczny, „Przegląd Powszechny” 11 (2002) 141-142.
- MIAZEK J., *Liturgia celtycka*, „Miejsca Święte” 2(62) (2002) 25-26.
- MIAZEK J., *Liturgia celtycka*, „Miejsca Święte” 2002, nr 2, 25-26.
- Modlitwa niedzielna z IV wieku*, tłum. z języka greckiego i komentarz R. Zarzeczny, „Przegląd Powszechny” 6 (2002) 305-306.
- Modlitwa św. Jana Chrzciciela*, tłum. z języka greckiego i komentarz R. Zarzeczny, „Przegląd Powszechny” 1 (2002) 9-10.
- PISARZAK M., *Nazwy liturgii na Zachodzie*, „Liturgia Sacra” 8 (2002) 43-57.
- POPESCU D., *Aspekty dogmatyczne liturgii prawosławnej*, tłum. H. Paprocki, „Elpis” 4 (2002) nr 6, 111-119.
- TSINGOS W., *Człowiek i jego odrodzenie według dogmatyki Kościoła prawo-*

ślawnego w aspekcie bizantyjskiej tradycji liturgicznej, tłum. J. Pańkowski, „Elpis” 4 (2002) nr 6, 120-143.

7. Hagiografia i historia duchowości

- BUNGE G., *Gliniane naczynia. Praktyka osobistej modlitwy według tradycji świętych Ojców*, tłum. J. Bednarek – A. Ziernicki, Kraków – Tyniec 2002.
- Chrystus centrum życia. Wybór tekstów z tradycji monastycznej*, Kraków – Tyniec 2002, Wydawnictwo Benedyktynów.
- DYBSKI H., *Monastycyzm w Palestynie i Syrii w świetle źródeł patrystycznych IV i V wieku*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 411-436.
- FREGNI G., *Miłujcie się czule. Duchowość według Ojców Kościoła*, Kraków 2002, Wydawnictwo ESPE.
- FREJLICH A., *Hagiografia bizantyńska jako źródło do dziejów ikony – zagadnienia wybrane*, RH 50 (2002) nr 4, 23-35.
- JACYNIAK A., *Mistyka Wschodu*, „Miejsca Święte” 2002, nr 12, 31-34.
- KANIOR M., *Historia monastycyzmu chrześcijańskiego*, t. 2: *Średniowiecze*, Kraków 2002, Wydawnictwo UNUM.
- KLIMSZA R., *Od obrazu do podobieństwa. Osoba ludzka – podmiot duchowości w tradycji chrześcijańskiego Wschodu*, „Studia Teologiczne Białystok – Drohiczyn – Łomża” 20 (2002) 267-278.
- KOSZNICKI M., *Dziecko w łacińskiej hagiografii późnoantycznej*, w: *Dziecko w rodzinie i społeczeństwie* [1], 234-242.
- KRACIK J., *Relikwie*, Karków 2002.
- KRYŚCIAK E., *Święta męczennica (Agnieszka)*, „Espe” 2002, nr 59, s. 74.
- MARTYNIUK P., *Duchowość Wschodu*, „Elpis” 4 (2002) nr 6, 13-24.
- MARTYNIUK P., *Duchowość Wschodu*, „Rocznik Teologii Katolickiej” 1 (2002) 53-63.
- Modlitwa Celtów*, tłum. A. Krajewska, Kraków 2002, Wydawnictwo M.
- NAUMOWICZ J., *Całun wciąż zagadką*, „Księga Świętych” 1 (2002) 28-29.
- NAUMOWICZ J., *Czy pokusy są potrzebne? Sugestie Ojców Kościoła*, „Zeszyty Formacji Duchowej” 2002, nr 18, 27-33.
- NAUMOWICZ J., *Czy potrzebujemy relikwii?*, „Biuletyn Katolickiej Agencji Informacyjnej” 9 (518) (3 marca 2002), s. 18-19.
- PAJĄK I., *Ojcostwo św. Józefa w świetle literatury patrystycznej*, „Kaliskie Studia Teologiczne” 1 (2002) 361-367.
- PAWLAK L., *Brat – mnich*, „Via Consecrata” 5 (2002) 28-33.
- „Reguła Mistrza”* (RMProl – RM 2), tłum. T.M. Dąbek, „Cenobium” 2002 nr 17, 7-31.
- RACZKIEWICZ M., *Wybór szczęścia według Ojców Kościoła*, „Zeszyty Formacji Duchowej” 2002, nr 20, 18-26.
- SAWICKI D., *Modlitwa Jezusowa i jej wpływ na rozwój duchowości*, „Elpis” 4 (2002) nr 6, 39-52;

- SOLIGNAC A. [i inni], *Monastycyzm. Historia i duchowość*, tłum. D. Stanicka-Apostoł, Tyniec 2002, Wydawnictwo Benedyktynów.
- STAROWIEYSKI M., *Męczeństwo świętego Apostoła i Ewangelisty Marka w Aleksandrii*, w: *Ad sapientiam cordis* [1], 177-186.
- STĘPNIAK W., *Św. Katarzyna Aleksandryjska u Słowian Południowych i Zachodnich*, „Кирило-Методиевски Студии” 14 (2001) 197-204.
- TOFILUK J., *Hezychazm i jego wpływ na rozwój duchowości*, „Elpis” 4 (2002) nr 6, 87-108;
- Wypisy z Filokalii* (z ros.) t. 1, red. Paprocki, Warszawa 2002, Warszawska Metropolia Prawosławna.
- ZANDER H.C., *Święci czyli przedziwne historie Ojców Pustyni*, tłum. Ks. M. Stebart Cor, Kraków 2002.

8. Archeologia i historia sztuki

- ABRAMOWICZÓWNA Z., *O sztuce starożytnej*, przedmowa E. Makowiecka, redakcja tekstu P. Nehring i Z. Nerczuk, Toruń 2002, UAM.
- ARNDT M.B., *Lampki oliwne typu Jerash z Góry Nebo*, „Quaestiones Selectae” 9 (2002) nr 14, 15-21.
- BARAŃSKI M., *Czy można określić rolę biskupów Hermopolis Magna (Szmun) w kształtowaniu miasta?*, w: *Sympozja Kazimierskie* [zob. 1], 237-245.
- BULAS R., *Bóg i człowiek – współtwórcy świata. Kościół celtycki w Irlandii*, „Miejsca Święte” 2(62) (2002) 12-17.
- BULAS R., *Symbole pogańskie na celtyckich krzyżach. Mity – symbole – obrazy*, Lublin 2002, Wydawnictwo KUL.
- BUŁGAKOW S., *Ikona i kult ikony*, tłum. H. Paprocki, Bydgoszcz 2002.
- CHOMIK P., *Ikona w cerkwi prawosławnej*, „Cerkiewny Wiestnik” 2002, nr 2, 12-25.
- FREJLICH A., *Biskupi i klasztory w Bizancjum w okresie do ustania sporów ikonoklastycznych*, w: *Sympozja Kazimierskie* [zob. 1], 247-253.
- FREJLICH A., *Hagiografia bizantyńska jako źródło do dziejów ikony – zagadnienia wybrane*, RH 50 (2002) nr 4, 23-35.
- GAJEWSKA H., *Biskupstwo w Tomis i jego rola w kształtowaniu miast późnoantycznej Scytii Mniejszej*, w: *Sympozja Kazimierskie* [zob. 1], 109-129.
- IWASZKIEWICZ-WRONIKOWSKA B., *Papieska Komisja Archeologii Sakralnej. Sto pięćdziesiąt lat działalności (1852-2002)*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 515-523.
- IWASZKIEWICZ-WRONIKOWSKA B., *Rola biskupów jako fundatorów budowli w procesie chrystianizacji Rzymu*, w: *Sympozja Kazimierskie* [zob. 1], 25-41.
- IWASZKIEWICZ-WRONIKOWSKA B., *Świeccy jako fundatorzy budowli kościelnych w Rzymie wczesnochrześcijańskim*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 339-353.

- JAN PAWEŁ II, *Przemówienie do uczestników zebrania ogólnego Papieskiej Komisji Archeologii Sakralnej*, tłum. D. Wronikowska, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 15-17.
- JAN PAWEŁ II, *Starożytne zabytki Kościoła mówią o wierze pierwszych chrześcijan. Przesłanie z okazji 150. rocznicy powstania Papieskiej Komisji Archeologii Sakralnej (1852-2002)*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 11-14.
- JASTRZĘBOWSKA E., *Lokalizacja i datowanie katedry w Efezie*, w: *Symposium Kazimierskie* [zob. 1], 163-177.
- KALUŻNY J.C., *Biskup Apolinary. Słów kilka o ikonograficznym przesłaniu mozaiki z apsydy Bazyliki San Apollinare in Classe*, w: *Symposium Kazimierskie* [zob. 1], 89-101.
- KISS Z., *Czy „budowla teatralna” na Kôm El-Dikka (Aleksandria) służyła do kultu?*, w: *Symposium Kazimierskie* [zob. 1], 215-223.
- KOBIELUS S., *Bestiarium chrześcijańskie. Zwierzęta w symbolice i interpretacji. Starożytność i średniowiecze*, Warszawa 2002, IW Pax.
- KORTE R., *Przesłanie z podziemi. Przewodnik po katakumbach rzymskich*, tłum. B. Fabiani, Warszawa 2002, IW Pax.
- MARTENS-CZARNECKA M., *Portrety królów nubijskich*, w: *Symposium Kazimierskie* [zob. 1], 255-277.
- MŁYNARCZYK J., *Hippos i Diocezarea. Stolice biskupie Palestinae Secundae w źródłach archeologicznych*, w: *Symposium Kazimierskie* [zob. 1], 193-207.
- MYŚLIŃSKI M., *Bizantyńskie ikony nadbramne. Kult i funkcja*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 501-514.
- Obraz i kult. Materiały z Konferencji „Obraz i kult”, KUL – Lublin, 6-8 października 1999*, red. M.U. Mazurczak–J. Patyra, Lublin 2002, Wydawnictwo KUL.
- OSTROWSKI J.A., *Nike i Wiktoria – ikonograficzne pierwowzory aniołów*, w: *Księga o Aniołach* [1], 473-493.
- PARTYKA J.S., *Ostia. Ujścia Tybru*, „Miejsca Święte” 8(68) (2002) 22-28.
- PARTYKA J.S., *Acheropity bizantyjskie*, „Miejsca Święte” 2002, nr 4, 16-19.
- PARTYKA J.S., *Najstarsze wizerunki Jezusa Chrystusa*, „Miejsca Święte” 2002, nr 4, 12-15.
- PARTYKA J.S., *Najstarsze wizerunki Matki Bożej w katakumbach*, „Miejsca Święte” 2002, nr 12, 43-45.
- PARTYKA J.S., *Źródła historyczne i legendy dotyczące działalności biskupów Hermopolis Magna (Szmun) w kształtowaniu miasta*, w: *Symposium Kazimierskie* [zob. 1], 225-236.
- PAWŁOWSKA B., *Sancti tituli w katakumbach rzymskich*, „Nowy Filomata” 6 (2002) 57-62.
- PIUS XI, *Motu proprio „I primitivi cemeteri” o Papieskiej Komisji Archeologii Sakralnej i o nowym Papieskim Instytucie Archeologii Chrześcijańskiej*, tłum. E. Kolbus, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 19-24.

- PRÓCHNIAK D., *Inwestycyjna działalność biskupów i katolikosów armenijskich*, w: *Sympozja Kazimierskie* [zob. 1], 131-161.
- Regulamin Papieskiej Komisji Archeologii Sakralnej*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 25-29.
- SKUPIŃSKA-LØVSET I., *Miasta bez rzeźb. Konsekwencje zerwania z antyczną tradycją zdobienia miejsc publicznych*, w: *Sympozja Kazimierskie* [zob. 1], 179-192.
- STANEK-ŁYSIK M., *Lokalizacja zespołów biskupich w miastach wczesnochrześcijańskiej Prowansji*, w: *Sympozja Kazimierskie* [zob. 1], 61-76.
- STAWOSKA-JUNDZIŁŁ B., *Dzieci w wieku nie przekraczającym roku w łacińskich inskrypcjach chrześcijańskich z katakumb Rzymu*, w: *Dziecko w rodzinie i społeczeństwie* [1], 188-204.
- STAWOSKA-JUNDZIŁŁ B., *Mamma, tata i papas w łacińskich inskrypcjach chrześcijańskich z Rzymu III-VI wieku*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 487-500.

9. Biblia

- BARDSKI K., *„Daj mi usłyszeć Twój głos!”*. Wezwanie do zwiastowania Ewangelii w wybranych alegoriach *Pieśni nad Pieśniami*, „Verbum Vitae” 2002, nr 2, 225-241.
- BARDSKI K., *Chrystus jako Zbawiciel w alegoryczno-symbolicznej interpretacji epizodu o uciszeniu burzy (Mt 8,23-27; Mk 4,35-5,1; Łk 8,22-26)*, „Verbum Vitae” 2002, nr 1, 201-226.
- MAIER J., *Między Starym a Nowym Testamentem. Historia i religia w okresie drugiej Świątyni*, tłum. E. Marszał – J. Zakrzewski, Kraków 2002, Wydawnictwo WAM.
- NAUMOWICZ J., *Orzech i laska Aarona, czyli zgłębianie i głoszenie Słowa Bożego w ujęciu Ojców Kościoła*, „Verbum Vitae” 2002, nr 2, 243-266.
- NIEŚCIOR L., *Psalmy w procesie wewnętrznej ewangelizacji chrześcijanina*, „Verbum Vitae” 2002, nr 2, 243-251.
- ROSIK M., *Starożytne przekłady syryjskie „Modlitwy Pańskiej” (Mt 6, 5-15 [9b-13])*, „Bielsko-Żywieckie Studia Teologiczne” 3 (2002) 495-502.
- WOJCIECHOWSKI M., *List Pseudo-Arysteasza*, SThV 40 (2002) nr 1, 121-167.

9.1. Apokryfy

- Apokryf Jana*, wstęp i tłum. W. Myszor (z koptyjskiej wersji NHC II 1), „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 35 (2002) 73-89.
- Dzieje Świętego Tomasza Apostoła*, tłum. i wstęp Luiza Rzymowska, (seria Księgi Osobliwe), Wrocław 2002, Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego.
- NAUMOWICZ J., *Apokryfy też pożyteczne*, „List” 1 (2002) 24-28.
- Oda Salomona XI*, tłum. i komentarz R. Zarzeczny, „Przegląd Powszechny” 10 (2002) 9-10.
- OLESCHKO H., *Aniołowie w apokryfach Starego i Nowego Testamentu*, w: *Księga o Aniołach* [1], 365-393.

UCIECHA A., *Ideał bezżeństwa „Synów Przymierza” bnay qyāmā w polemice z judaizmem w «Mowach» Afrahata*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 35 (2002) 90-103.

Wizja Adamnana, tłum. J. Sokolski, Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2002 (seria Księgi Osobliwe).

Żywot Adama i Ewy według synaksariów etiopskich, przekład z j. etiopskiego i oprac. Rafał Zarzeczny, „Przegląd Powszechny” 4 (2002), ss. 9-13.

9.2. Gnostycyzm

PROKOPIUK J., *Istoty anielskie czy demoniczne? Uwagi wstępne w kwestii „istot pośredniczących” w gnozie i w gnostycyzmie*, w: *Księga o Aniołach* [1], 394-399.

RZYMOWSKA L., *Istota gnostycyzmu w świetle interpretacji pojęcia prawdy na przykładzie wybranych pism apokryficznych*, Wrocław 2002, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.

SZMURŁO R., *Śmierć Maniego (fragmenty III «Homilii manichejskiej»)*. *Wstęp, komentarz i tłum. z języka koptyjskiego*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 35 (2002) 291-297.

ZMORZANKA A.Z., *Kobieta: uczennica i nauczycielka w przekazach gnostyckich*, *VoxP* 22 (2002) t. 42-43, 89-100.

10. Patrystyka i średniowiecze łacińskie oraz bizantyńskie (źródła i opracowania)

BARTOSIK G.M., *Kult Maryi w liturgii bizantyjskiej*, „*Seminare*” 18 (2002) 67-83.

BLAZA M., *Proklamacja Słowa Bożego w bizantyńskiej tradycji liturgicznej*, „*Studia Bobolanum*” 2 (2002) nr 2, 131-155.

BRUNO Z KWERFURTU, *Żywot pięciu braci męczenników*, Tyniec 2002.

BUŁGAKOV S., *Ikona i kult ikony. Zarys dogmatyczny*, tłum. i oprac. H. Paprocki, Bydgoszcz 2002, Wydawnictwo Homini.

CERAN W., *Główne osiągnięcia polskich badań nad historią sztuki bizantyńskiej (do roku 1998)*, w: *Sztuka średniowiecznego Wschodu i Zachodu. Osiągnięcia i perspektywy poznawcze u progu XXI wieku*, red. M. Smorąg Różycka, Kraków 2002, 9-42.

DANTE, *Monarchia*, Kęty 2002, Wydawnictwo Antyk.

FRANCISZEK i KLARA Z ASYŻU, *Pisma*. Edycja łacińsko-polska, Kraków 2002, Wydawnictwo M.

FREJLICH A., *Hagiografia bizantyńska jako źródło do dziejów ikony – zagadnienia wybrane*, *RH* 50 (2002) nr 4, 23-35.

JANISZEWSKI P., *Czyciele osła*, „*Mówią Wieki*” 2002, nr 6, 6-10.

JEKEL M., *Człowiek średniowiecza wobec ubóstwa, czyli o roli jałmużny w życiu chrześcijanina*, „*Zeszyty Karmelitańskie*” (2002) nr 1, 10-18.

- JUREWICZ O. (red.), *Encyklopedia kultury bizantyńskiej*, Warszawa 2002, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- KOCZWARA S., *Ekumeniczna działalność świeckich dworzan cesarza Justyna (518-527) w świetle ich korespondencji z Rzymem*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 319-325.
- LESZKA M.B., *Dziewica na bizantyńskim tronie*, „Mówią Wieki” 2002, nr 11, 6-11.
- LESZKA M.J., *Aelia Zenonis, żona Bazylyskosa*, „Meander” 57 (2002) 87-93.
- LESZKA M.J., *Konstantyna, żona cesarza Maurycjusza*, „Przegląd Nauk Historycznych” 1 (2002) nr 1, 21-32.
- LESZKA M.J., *Synobójczyni i święta*, „Mówią Wieki” 2002, nr 9, 42-46.
- LESZKA M.J., *Śladami Bizantyńczyków po Tesalonice*, „Mówią Wieki” 2002, nr 7, 51-57.
- MARCINIAK P., *Bizantyńskie konkursy piękności*, „Mówią Wieki” 2002, nr 8, 6-8.
- MIOTK A., *„Peregrinatio pro Christi amore” we wczesnym średniowieczu*, „Studia Warmińskie” 39 (2002) 161-168.
- MYŚLIŃSKI M., *Bizantyńskie ikony nadbramne. Kult i funkcja*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 501-514.
- OZOROWSKI M., *Cele małżeństwa w nauczaniu teologów średniowiecza*, „Studia Teologiczne Białystok – Drohiczyn – Łomża” 20 (2002) 87-101.
- PARTYKA J.S., *Otwarty brzuch Melkarta*, „Miejsca Święte” 2002, nr 1, 16-18.
- SAWICKA J., *Symbolika lunarna w średniowiecznej poezji liturgicznej*, „Pamiętnik Literacki” 93 (2002) z. 3, 5-35.
- SKRZYNIARZ S., *Hades. Recepcja, sens ideowy i przemiany obrazu pogańskiego boga w sztuce bizantyńskiej*, seria: Ars Vetus et Nova 7, Kraków 2002, Wydaw. Universitas.
- TOMASZ Z AKWINU, *Komentarz do Ewangelii św. Jana*, Kęty 2002, Wydawnictwo Antyk.
- WICKHAM CH., *Elity wczesnego średniowiecza*, „Mówią Wieki” 2002, nr 11, 6-11.
- WOLIŃSKA T., *Armeńscy współpracownicy Justyniana Wielkiego, cz. 1: Dezercerzy z armii perskiej w Bizancjum*, „Przegląd Nauk Historycznych” 1 (2002) nr 2, 5-31.
- ZAHAJKIEWICZ M., *Średniowieczna teoria misji*, „Studia Płockie” 30 (2002) 65-72.

11. Autorzy

Afrahat

UCIECHA A., *Ascetyczna nauka w „Mowach” Afrahata*, Katowice 2002.

UCIECHA A., *Ideał bezżeństwa „synów Przymierza” – bnay qyāmā w polemice z judaizmem w Mowach Afrahata*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 35 (2002) 90-103.

UCIECHA A., *Rola i miejsce „synów przymierza” w Kościele perskim IV wieku na przykładzie mów Afrahata*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 161-175.

Alkuin

KIELING M., *Terrena non amare sed coelestia. Theologie der Welt in Alkuins Commentaria super Ecclesiasten*, Frankfurt a. M. 2002.

KIELING M., „Vanitas” i pragnienie nieba w refleksji teologicznej Alkuina, w: *Ad sapientiam cordis* [1], 109-124.

KIELING M., *Wkład Alkuina w odnowę teologiczną epoki karolińskiej*, „Kaliszkie Studia Teologiczne” 1 (2002) 161-173.

Ambroży

GACIA T., „Przyodziej ciała trofeum...”. *Soteriologia hymnów św. Ambrożego*, „Verbum Vitae” 2002, nr 1, 227-251.

JĄSKIEWICZ G., *Semantyka terminu „morze” w kontekście «Hexaameronu» św. Ambrożego*, „Wiadomości Diecezjalne Siedleckie” 70 (2001) 311-421.

NAKONIECZNY R., *Mowa, wymowa i rozmowa w «De officiis» Cicerona i «De officiis ministrorum» św. Ambrożego*, „Nowy Filomata” 6 (2002) 109-118.

NAKONIECZNY R., *Zagadnienie mowy w traktatach deontologicznych Cicerona i św. Ambrożego*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 35 (2002) 271-292.

OBRYCKI K., *Św. Ambroży w pracach dyplomowych pisanych na polskich uczelniach katolickich w latach 1945-2000*, CT 72 (2002) nr 4, 183-190;

OJCIEC BRUNO, *Święta Matka naszego Pana (św. Ambroży)*, „Zeszyty Maryjne” 5 (2001) nr 3, 15-17.

Pery z Tradycji. Zwierciadło czystości (św. Ambroży – PSP 35), fragmenty wybrał A. Langhammer, „Espe” 2002, nr 59, 202-204.

TUREK W., *The figure of Paul in the „Lettres” of St. Ambrose*, w: T. Drew-Bear – M. Tashalan (red.), *Actes du I Congrès sur Antioche de Pisidie*, Paris 2002, 137-146.

TUREK W., *Il peccato contro lo Spirito Santo nell' esegesi ambrosiana*, „Euntes docete” 54(2001) 71-85.

Ambroży Pseudo-

–, *O godności kapłańskiej* (CPL 171A), tłum. Z. Wójtowicz, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 542-550.

FIGIEL J., *Problem autorstwa i recepcji pisma Pseudo-Ambrożego „O godności kapłańskiej”*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 537-542.

Atanazy

CZYŻEWSKI B., *Starotestamentalny kanon biblijny św. Atanazego Aleksandryjskiego*, w: *Ad sapientiam cordis* [1], 39-54.

ŁUKASZEWICZ A., *Ostatni ślad Atanazego*, w: *Sympozja Kazimierskie* [zob. 1], 209-213.

Augustyn

- , *List św. Augustyna do Fabioli*, tłum. J. Pudliszewski, Poznań 2002, Wydawnictwo Naukowe UAM.
- , *Pisma monastyczne*, wprowadzenie G. Lowless, wstęp i oprac. P. Nehring, tłum. P. Nehring, M. Starowieyski, R. Szaszka, ŻM 27, Kraków – Tyniec 2002, Wydawnictwo Benedyktynów.
- ECKMANN A., *Osobowość dobrego katechety w świetle «De catechizandis rudibus» św. Augustyna*, „Keryks” 1 (2002) 53-60.
- ECKMANN A., *Przebóstwienie człowieka w pismach św. Augustyna. Pojęcia i określenia*, „Studia Pelplińskie” 2002, t. 33, 245-264.
- FALIŃSKA E., *Osobowość dobrego katechety według św. Augustyna na podstawie «De catechizandis rudibus»*, „Zeszyty Formacji Katechetów” 2 (2002) nr 2, 20-22.
- JAŚKIEWICZ S., *O roli świeckich w Kościele według św. Augustyna*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 223-232.
- JUREK I., *Umiłowanie mądrości*, „Miejsca Święte” 2002, nr 8, 19.
- KARPOWICZ A., *Teologiczna symbolika śpiewu według „Objaśnień Psalmów” św. Augustyna*, 40 (2002) nr 1, 51-78.
- KASPRZAK D., *Czy św. Augustyn był filozofem?*, „Studia Laurentiana” 2 (2002) nr 1, 7-28.
- KUBIAK Z., *Pożegnanie w Ostii*, „Miejsca Święte” 2002, nr 8, 20-21.
- MIOZGA S., *Symbolika Babilonu w «De civitate Dei» św. Augustyna*, „Nowy Filomata” 6 (2002) 131-144.
- NAUMOWICZ J., *Doktor łaski*, „Miejsca Święte” 2002, nr 8, 31-32.
- NAUMOWICZ J., *Doktor łaski*, „Miejsca Święte” 8(68) (2002) 31-32.
- OBRYCKI K., *Odpowiedź św. Augustyna na memoriał Orozjusza w sprawie błędów pryscylian i orygenistów*, „Roczniki Teologiczne Warszawsko-Prańskie” 2 (2002) 143-170.
- OJCIEC BRUNO, *Matka wszystkich wyznawców Chrystusa (św. Augustyn)*, „Zeszyty Maryjne” 5 (2001) nr 2, 17-20.
- OLESCHKO H., *Angelologia św. Augustyna: zagadnienia metafizyczne*, w: *Księga o Aniołach* [1], 206-231.
- PARTYKA J.S., *Syn tyłu łez*, „Miejsca Święte” 2002, nr 8, 8-16.
- STĘPIEŃ T., *Czystość serca a poznanie prawdy. Pseudo-Dionizy Areopagita i św. Augustyn wobec filozoficznej nauki o czystości*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 15 (2000) 121-132.
- SWOBODA A., *Wizerunek matki w pismach Seneki filozofa i w „Enarrationes in Psalmos” św. Augustyna*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 233-252.
- WNĘTRZAK T., *Znaczenie pojęć filozoficzno-politycznych w De Civitate Dei św. Augustyna*, Kraków 2002, WN AP.

WOJEWODA M., *Problem wiary i rozumu u Augustyna i Bonawentury na tle filozofii współczesnej*, „Studia Laurentiana” 2 (2002) nr 1, 29-48.

Bazyli Wielki

KACZMAREK S., *Eklezjalny wymiar pokuty w «Listach» św. Bazylego Wielkiego*, „Polonia Sacra” 6 (2002) nr 10, 195-216.

PACZKOWSKI C.M., *Chrzest w imię Mojżesza, Jana i Jezusa Chrystusa. Typologia chrzcielna według Bazylego Wielkiego*, „Quaestiones Selectae” 9 (2002) nr 14, 83-106.

Benedykt

DĄBEK T.M., *Rekolekcje ze św. Benedyktem*, Kraków 2002, Wydawnictwo M.
DĄBEK T.M., *Rozważania wokół «Reguły» św. Benedykta*, „Cenobium” 2002, nr 17, 33-40.

ZIOŁO M., *Jak czytać Regułę (o regule Benedykta)*, „W Drodze” (2002) nr 11, 69-75.

ZIOŁO M., *O milczeniu (w regule Benedykta)*, „W Drodze” (2002) nr 12, 77-82.

Cezary z Arles

–, *Homilie do Księgi Rodzaju. Objasnienie Apokalipsy św. Jana*, tłum., wstęp i oprac. A. Żurek, BOK 17, Kraków 2002, Wydawnictwo M.

GRZYWACZEWSKI J., *La lecture à la campagne en Gaule au VIe siècle d'après les Sermons de Césaire d'Arles*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 463-474.

Perły z Tradycji. Książka czyni duszę wewnętrznym piękną (św. Cezary z Arles – OŻ IV 528-528), fragmenty wybrał A. Langhammer, „Espe” 2002, nr 60, 68-69;

Św. Cezary z Arles, wstęp, opracowanie, wybór i przekład A. Żurek, OŻ 17, Kraków: WAM 2002.

ŻUREK A., *Wpływ św. Cezarego († 542/3 r.) na życie i kształt miasta Arles*, w: *Sympozja Kazimierskie* [zob. 1], 77-87.

Cyprian z Kartaginy

KRYKOWSKI J., *Le nozioni di „conversio” e „conversatio” nell'insegnamento penitenziale di Cipriano di Cartagine*, „Studia Loviciensia” 2 (2002) 47-52.

Cyryl Jerozolimski

JĘDRZEJEWSKA M., *Droga inicjacji chrześcijańskiej w Kościele starożytnym na podstawie katechez Cyryla Jerozolimskiego*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 403-409.

Dionizy Areopagita Pseudo-

STĘPIEŃ T., *Czystość serca a poznanie prawdy. Pseudo-Dionizy Areopagita i św. Augustyn wobec filozoficznej nauki o czystości*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 15 (2000), 121-132.

Efrem

URBAŃSKI S., *„Przez Jezusa do Maryi” w poezji mistycznej św. Efrema*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” 30 (2002) 195-204.

Egeria

MATYSZEWSKI A., *Droga inicjacji chrześcijańskiej według «Itinerarium Egeriae»*, CT 72 (2002) nr 3, 135-154;

Epifaniusz z Salaminy

–, *Pisma przeciw obrazom* (CPG 3749-3752), z języka greckiego przełożyła M.M. Dylewska, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 557-565.

LONGOSZ S. – DYLEWSKA M.M., *Wstęp* [do przekładu: *Pisma przeciw obrazom*], VoxP 22 (2002) t. 42-43, 551-557.

Euzebiusz z Cezarei

KRÓLIKOWSKI J., *Napięcie między świeckością i sakralnością w wizji władcy w „De vita Constantini” Euzebiusza z Cezarei*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 151-160.

Ewagriusz z Pontu

MISIARCZYK L., *Smutek i gniew w nauce duchowej Ewagriusza z Pontu*, „Studia Płockie” 30 (2002) 83-96.

NIEŚCIOR L., *Czystość serca i umysłu według Ewagriusza z Pontu*, w: *Ad sapientiam cordis* [1], 125-150.

NIEŚCIOR L., *Psalmy w procesie wewnętrznej ewangelizacji chrześcijanina. Metoda antyrrytyczna Ewagriusza z Pontu*, „Verbum Vitae” 2002, nr 2, 243-252.

Filon z Aleksandrii

–, *Kto jest dziedzicem boskich dóbr*, tłum., wstęp i przypisy A. Pawlaczyk, Poznań 2002, Wydawnictwo Naukowe UAM, seria: Filologia Klasyczna nr 25.

Fulgencjusz z Ruspe

KUMALA J., *Maryja zrodziła Stwórcę wszechświata* (św. Fulgencjusz z Ruspe), „Zeszyty Maryjne” 5 (2001) nr 6, 14-15.

Grzegorz Palamas

ROSSUM VAN J., *Eucharystia w teologii św. Grzegorza Palamasa*, tłum. B. Doroszkiewicz, „Elpis” 4 (2002) nr 6, 144-154.

Grzegorz z Nazjanzu

JAŚKIEWICZ G., *Funkcja keryksa w mowach Grzegorza z Nazjanzu*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 177-185.

JAŚKIEWICZ G., *Życie zakonne w świetle «Mów» Grzegorza z Nazjanzu*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” 30 (2002) 81-87.

KOMORNICKA A.M., *Rady Grzegorza z Nazjanzu dla kaznodziejów*, „Meander” 57 (2002) 171-173.

WIDOK N., *Postawa Grzegorza z Nazjanzu wobec świeckich w świetle jego listów protekcyjnych*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 187-207.

WIDOK N., „Prawo natury” w koncepcji Grzegorza z Nazjanzu, w: *Ad plenam unitatem. Księga Pamiątkowa ks. abpa Alfonsa Nosola*, red. P. Jaskuła – R. Parada, Opole 2002, 363-372.

Grzegorz z Nyssy

STRĘKOWSKI S., *Świeccy w kształtowaniu kultury i duchowości chrześcijańskiej według św. Grzegorza z Nyssy*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 209-221.

ZARĘBSKI P., *Macierzyński wymiar Kościoła w «Wielkiej Katechezie» św. Grzegorza z Nyssy*, „Polonia Sacra” 6 (2002) nr 11, 341-348.

Grzegorz z Tours

–, *Historie. Historia Franków*, tłum. K. Liman, T. Richter, wstęp, oprac., komentarz D.A. Sikorski, Kraków – Tyniec 2002, Wydawnictwo Benedyktynów.

DEGÓRSKI B., *Postuszeństwo i pokora jako najważniejsze cnoty mnicha w dziełach św. Hieronima*, „Dissertationes Paulinorum” 11 (2002) 5-29.

Hieronim

OJCIEC BRUNO, *Obrońca dziewictwa Maryi (św. Hieronim)*, „Zeszyty Maryjne” 5 (2001) nr 1, 14-15.

PODESZWA P., *Typologia Chrystusa cierpiącego w „Komentarzu do Księgi Jonasza” św. Hieronima*, w: *Ad sapientiam cordis* [1], 151-176.

STĘPNIEWSKA A., *Żeński klub inteligencji chrześcijańskiej na rzymskim Awentynie IV wieku*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 261-292.

SZCZERBIŃSKI W., *Epistolografia konsolacyjna św. Hieronima*, w: *Ad sapientiam cordis* [1], 201-142.

Hilary z Poitiers

–, *Komentarz do Ewangelii św. Mateusza. Traktat o Tajemnicach*, PSP 63, tłum. E. Stanula, Warszawa 2002.

KOŁOSOWSKI T., *Lektura Pisma św. W „duchu” w świetle «Commentarius in Mathaei Evangelium» biskupa Hilarego z Poitiers*, „Seminare” 18 (2002) 513-525.

OJCIEC BRUNO, *Obrońca Jezusa, prawdziwego Syna Boga i Maryi (św. Hilary)*, „Zeszyty Maryjne” 5 (2001) nr 4, 15-16.

Hipolit

NAUMOWICZ J., *Kryterium rozróżnienia „duchowny – świecki” według Tradycji Apostolskiej* [Hipolita], VoxP 22 (2002) t. 42-43, 131-140.

Ignacy z Antiochii

BIELAWSKI K., *Niespełniony testament? Uwagi do dziejów relikwii św. Ignacego Męczennika*, „Terminus” 4 (2002) 149-155.

CHADWICK H., *Milczenie biskupów u św. Ignacego*, tłum. K. Bielawski, „Terminus” 4 (2002) 143-148.

Ireneusz z Lyonu

PIETRAS H., *Aniołowie w teologii Ireneusza z Lyonu na tle tradycji judeo-chrześcijańskiej*, w: *Księga o Aniołach* [1], 131-150.

TUREK W., *«Nie ma władzy, która by nie pochodziła od Boga»: Rz 13,1 w interpretacji Ireneusza i Orygenesza*, «Studia Płockie» 30 (2002) 55-64.

SZRAM M., *Od obrazu do podobieństwa Bożego. Dynamiczna koncepcja*

antropologii teologicznej w II-III wieku (stanowisko Ireneusza i Orygenes), VoxP 22 (2002) t. 42-43, 357-376.

Izydor z Sewilli

–, *O winorośli (Etymologiae XVII 5)*, z języka łacińskiego przełożyła, wstępem i komentarzem opatrzyła T. Krynicka, VoxP 42 (2002) t. 42-43, 567-575.

KRYŚCIAK E., *Nauczyciel Hiszpanii (św. Izydor z Sewilli)*, „Espe” 2002, nr 60, 70.

Jan Chryzostom

–, *O małżeństwie, wychowaniu dzieci i ascezie*, wstęp J. Naumowicz – J. Krykowski, tłum. W. Kania, L. Małunowiczówna, K. Bielawski, M. Jurek, J. Rawicka, oprac. J. Naumowicz, BOK 19, Kraków 2002, Wydawnictwo M.

–, *Homilia 12 św. Jana Chryzostoma na List do Kolosan*, wprowadzenie i przekład J. Krykowski, „Roczniki Teologiczne Warszawsko-Praskie” 2 (2002) 39-60.

HELLO E., *Oblicza świętych. Św. Jan Chryzostom*, „Zawsze Wierni” 2002 nr 1, 124-134.

TUREK W., *La bestemmia contro lo Spirito Santo (Mt 12,31-32) in san Giovanni Crisostomo*, w: M. Maritano (a cura di), *Historiam perscrutari. Miscellanea di studi offerti al prof. Ottorino Pasquato* (= Biblioteca di Scienze Religiose, 180), Las-Roma 2002, s. 839-847.

UCIECHA A., *Rola ojca w procesie wychowania domowego na podstawie traktatu św. Jana Chryzostoma „O wychowaniu dzieci”*, w: *Dziecko w rodzinie i społeczeństwie* [1], 205-218.

Jan Damasceński

DYLEWSKA M., *Koncepcja świętych wizerunków u św. Jana Damasceńskiego*, „Memoranda” 76 (2002) 672-678.

Jan Kasjan

–, *Rozmowa z Ojcami*, t. 1, tłum., A. Nocoń, ŻM 28, Tyniec – Kraków 2002, Wydawnictwo Benedyktynów.

Jan z Berytu

–, *Homilia paschalna*, tłum. i komentarz Rafał Zarzeczny, „Przegląd Powszechny” 3 (2002) 287-289.

Justyn

LÓPEZ GARCA M.M., *La autobiografía de san Justino en el «Dialogo con Trifón» 2 – 8, 2 y elementos autobiográficos de Taciano en el «Discurso contra los Griegos» 29, 35, 41*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 15 (2002) 101-120.

Kasjodor

KRAWCZYK A., *Rola książki we «Wskazaniach dotyczących czytania (dzieł Boskich) Flawiusza Aureliusza Kasjodora*, „Res Historica” 13 (2002) 39-85.

Klemens Rzymski

SIENKOWSKI M., *Elementy duchowości chrześcijańskiej w Liście do Kościoła w Koryncie św. Klemensa Rzymskiego*, „Elckie Studia Teologiczne” 3 (2002) 89-105.

Klemens Aleksandryjski

DRĄCZKOWSKI F., *Jezus Chrystus Zbawiciel w pismach Klemensa Aleksandryjskiego*, w: *Ku prawdzie w miłości* [1], 43-62.

DRĄCZKOWSKI F., *Powszechność funkcji keryksa w Kościele starożytnym. Stanowisko Klemensa Aleksandryjskiego*, *VoxP* 22 (2002) t. 42-43, 101-117.

DRĄCZKOWSKI F., *Rodzaje świadczenia Chrystusowi w nauce Klemensa Aleksandryjskiego*, „*Studia Pelplińskie*” 2002, t. 33, 209-218.

Pęty z Tradycji. Szczęśliwszy, kto ubóstwem się podpira (Klemens Aleksandryjski – OŻ III 204-205), fragmenty wybrał A. Langhammer, „*Espe*” 2002, nr 58, 78-79.

SWOBODA A., *Ideał męża w pismach Epikteta i Klemensa Aleksandryjskiego*, *AK* 138 (2002) z. 558, 319-332.

SWOBODA A., *Ideał ojca w pismach Epikteta i Klemensa Aleksandryjskiego*, w: *Ad sapientiam cordis* [1], 187-200.

SZCZUR P., *Oblicza miłości. Cnoty pokrewne i towarzyszące agape według Klemensa Aleksandryjskiego*, Lublin 2002.

SZCZUR P., *Urząd biskupa w świetle pism Klemensa Aleksandryjskiego*, w: *Ku prawdzie w miłości* [1], 63-70.

Kolumban Starszy

SAREŁO Z., *Śladami św. Kolumby*, „*Miejsca Święte*” 2002, nr 2, 49-52.

Leander z Sewilli

WYGRALAK P., *Zachęta do dziewictwa w „De institutione virginum et de contemptu mundi” św. Leandra z Sewilli*, w: *Ad sapientiam cordis* [1], 243-251.

Leon Wielki

KUMAŁA J., *Maryja – Matka Chrystusa, prawdziwego Boga i prawdziwego człowieka* (św. Leon Wielki), „*Zeszyty Maryjne*” 5 (2001) nr 5, 16-18.

ŻUREK A., *Laikat rzymski w świetle mów Leona Wielkiego*, *VoxP* 22 (2002) t. 42-43, 293-301.

Maksym z Turynu

DRAŻEK D., *Dwa kazania św. Maksyma z Turynu o św. Wawrzyńcu na tle starożytnej tradycji o tym rzymskim męczenniku*, „*Studia Pelplińskie*” 2002, t. 33, 219-227.

Minucjusz Feliks

Pęty z Tradycji. Szczęśliwszy, kto ubóstwem się podpira (Minucjusz Feliks – OŻ II 370-371), fragmenty wybrał A. Langhammer, „*Espe*” 2002, nr 58, 78-79.

Nowacjan

- , *O widowiskach*, tłum. członków Koła Naukowego studentów filologii klasycznej Uniw. Wrocławskiego pod kier. J. Pigionia, „Meander” 57 (2002) 69-76.
- EDER M., *Traktat Nowacjana „O widowiskach” – kilka uwag o tekście i autorze*, „Meander” 57 (2002) 59-68.
- KWACZEK A., „*De spectaculis*” Nowacjana – kompozycja, wzorce, odniesienia, „Meander” 57 (2002) 77-86.

Orozjusz

- OBRYCKI K., *Odpowiedź św. Augustyna na memoriał Orozjusza w sprawie błędów pryscylian i orygenistów*, „Roczniki Teologiczne Warszawsko-Praskie” 2 (2002) 143-170.

Orygenes

- , *Komentarz do Ewangelii według św. Mateusza*, cz. II. *Commentariorum series*, tłum. K. Augustyniak, ŻMT 25, Kraków 2002, Wydawnictwo WAM.
- GŁADYSZEWSKI L., *Proroctwo Symeona o mieczu w interpretacji Orygenesusa*, w: *Ad sapientiam cordis* [1], 55-80.
- SZRAM M., *Od obrazu do podobieństwa Bożego. Dynamiczna koncepcja antropologii teologicznej w II-III wieku (stanowisko Ireneusza i Orygenesusa)*, *VoxP* 22 (2002) t. 42-43, 357-376.
- SZRAM M., *Udział wiernych świeckich w funkcjach współcześnie zastrzeżonych kapłanom urzędowym oraz w strukturach instytucjonalnych Kościoła w ujęciu Orygenesusa*, *VoxP* 22 (2002) t. 42-43, 141-149.
- TUREK W., «*Nie ma władzy, która by nie pochodziła od Boga*»: Rz 13,1 w interpretacji Ireneusza i Orygenesusa, «*Studia Płockie*» 30 (2002) 55-64.

Patryk

- NAUMOWICZ J., *Święty Patryk – Apostoł Zielonej Wyspy*, „*Miejsca Święte*” 2002, nr 2, 18-21.

Paulin z Noli

- KASPRZAK D., *Il pensiero sociale di Paolino da Nola*, „*Studia Laurentiana*” 2, Supplement 1 (2002) 7-236 (ss. 229-233: *Myśl socjalna św. Paulina z Noli – streszczenie*).
- PAŁUCKI J., *Jezus jako Zbawiciel w nauczaniu Paulina z Noli*, „*Verbum Vitae*” 2002, nr 1, 253-269.
- PAŁUCKI J., *Świeccy adresaci listów Paulina z Noli*, *VoxP* 22 (2002) t. 42-43, 253-260.
- PAŁUCKI J., *Teologiczna interpretacja działalności budowlanej św. Paulina z Noli*, w: *Sympozja Kazimierskie* [1], 43-51.
- PAŁUCKI J., *Teologiczna interpretacja działalności budowlanej św. Paulina z Noli*, w: *Ku prawdzie w miłości* [1], 87-94.

Possydusz z Kalamy

- , *Żywot św. Augustyna*, wstęp, tłum. i oprac. P. Nehring, ŻM 26, Tyniec 2002, Wydawnictwo Benedyktynów.

Pseudo-Dionizy Areopagita

DZIELSKA M., *Porządek anielski w Hierarchii niebiańskiej Pseudo-Dionizego Areopagity*, w: *Księga o Aniołach*, [1], 122-130.

STĘPIEŃ T., *Czystość serca a poznanie prawdy. Pseudo-Dionizy Areopagita i św. Augustyn wobec filozoficznej nauki o czystości*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 15 (2002) 121-132.

Tacjan Syryjczyk

LÓPEZ GARCA M.M., *La autobiografía de san Justino en el «Dialogo con Trifón» 2 – 8, 2 y elementos autobiográficos de Taciano en el «Discurso contra los Griegos» 29, 35, 41*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 15 (2002) 101-120.

Tertulian

KOŁOSOWSKI T., „*Ubi tres, Ecclesia est, licet laici*”. *Duchowieństwo a laikat we wspólnocie kartagińskiej według Tertuliana*, *VoxP* 22 (2002) t. 42-43, 119-130.

NAUMOWICZ J., *Jak stawać się chrześcijaninem. Aforyzmy Tertuliana*, „Miejsca Święte” 2002, nr 1, 22-23.

STAWINOĞA R., *Tertulian a świat antyczny*, Kraków 2002, Wydawnictwo Zakonu Pijarów, ss. 207.

STRĘKOWSKI S., *Godność ciała w polemice Tertuliana przeciwko poglądom filozofów greckich na podstawie „De resurrectione mortuorum”*, *VoxP* 22 (2002) t. 42-43, 377-390.

12. Recenzje, omówienia

BARTOSZEWICZ D. (rec.), M. Szram, *Duchowy sens liczb w alegorycznej egzegezie aleksandryjskiej (II-IV w.)* – „Warszawskie Studia Teologiczne” 15 (2002) 255-256.

BRALEWSKI S., *Duchowni na bizantyńskim dworze* (rec. książki: M.B. Leszka, *Rola duchowieństwa na dworze cesarzy wczesnobizantyńskich*, Łódź 2000) – „Przegląd Nauk Historycznych” 1 (2002) nr 1, 188-192.

BUBEL G. (rec.), *Dokumenty Soborów Powszechnych*, t. 1, tekst grecki, łaciński, polski, red. A. Baron – H. Pietras, Kraków 2001, Wydawnictwo WAM – „Studia Bobolanum” 2002, nr 3, 156-158.

BUBEL G. (rec.), K. Schatz, *Sobory Powszechne. Punkty zwrotne w historii Kościoła*, tłum. J. Zakrzewski, Kraków 2001, Wydawnictwo WAM – „Studia Bobolanum” 2002, nr 3, 159-163.

BURCZAK K. (rec.), H.G. Reichert, *Unvergängliche lateinische Spruchweisheit: urban und human*, Erzabtei St. Ottilien 1997 – *VoxP* 22 (2002) t. 42-43, 624-628.

CICHOCKI G. (rec.), G.M. Bartosik, *Przez Ciebie jaśnieje radość. Kult Maryi w liturgiach Wschodu i Zachodu*, Niepokalanów 1999, Wyd. Franciszkanów – AK 138 (2002) z. 558, 426-427.

- DZIUBA A.F. (rec.), J.Z. Lachowicz, *La mujer en la vida y el pensamiento de San Gregorio Magno (540-604)*, Pamplona 2000 – VoxP 22 (2002) t. 42-43, 610-615.
- FIGIEL J. (rec.), *Dokumenty Soborów Powszechnych*. Tekst grecki, łaciński, polski, układ i opracowanie ks. A. Baron – ks. H. Pietras SJ, t. 1: (325-787) *Nicea I – Konstantynopol I – Efez – Chalcedon -Konstantynopol II – Nicea II*, Kraków 2001; t. 2: (869-1312) *Konstantynopol IV – Lateran I – Lateran II – Lateran III – Lateran IV – Lyon I – Lyon II – Vienne*, Kraków 2002 – VoxP 22 (2002) t. 42-43, 621-623.
- GŁADCZUK Cz. (rec.), W. Jaeger, *Paideia – formowanie człowieka greckiego*, Warszawa 2001, Fundacja Aletheia, „Studia Teologiczne Białystok – Drohiczyn – Łomża” 20 (2002) 511-514.
- GÓRSKI G. (rec.), *Starożytne kodyfikacje prawa. Materiały z konferencji zorganizowanej 10-11 kwietnia 1999 roku w Lublinie*, Lublin 2000, RW KUL – „Czasopismo Prawno-Historyczne” 54 (2002) nr 1, 443-444.
- GRÓŃ R. (rec.), J. Leclercq, *Chrystus w oczach średniowiecznych mnichów*, tłum. M. Borkowska, Kraków – Tyniec 2001, Wydaw. Benedyktynów – „Życie Konsekrowane” 2002, nr 5, 102-103.
- KARAŚ A. (rec.), *Św. Tomasz czyta Boecjusza* (rec. książki S. Bafii, *Komentarz św. Tomasza z Akwinu do «De hebdomadibus» i «De Trinitate» Boecjusza*, Kraków 1999, Wydawnictwo Naukowe PAT) – „Logos i Ethos” 2001, nr 1, 152-154.
- KASIŁOWSKI P. (rec.), J. Gnilka, *Die frühen Christen. Ursprünge und Anfang der Kirche*. Herders Theologischer Kommentar zur Neuen Testament, Supplementband VII, Freiburg – Basel – Wien 1999 – „Studia Bobolanum” 2 (2002) nr 1, 169-174.
- KRYKOWSKI J. (rec.), R. Selejdak, *Diakonat stały w świetle Biblii i historii Kościoła*, Częstochowa 2002, Biblioteka „Niedzieli” – „Studia Lovicensia” 4 (2002) 283-284.
- LESZKA M.J. (rec.), A.A. Kluczek, *Polityka dynastyczna w Cesarstwie Rzymskim w latach 235-284*, Katowice 2000, Wydaw. Uniwersytetu Śląskiego – „Przegląd Nauk Historycznych” 1 (2002) nr 1, 192-196.
- LONGOSZ S. (rec.), J. Daniélou, *Teologia judeochrześcijańska. Historia doktryn chrześcijańskich przed Soborem Nicejskim*, tłum. ks. S. Basista, Kraków 2002 – VoxP 22 (2002) t. 42-43, 577-581.
- MALINA A.M. (rec.), I. Salamonowicz-Górska, *Język łaciński dla teologów*, Katowice 2001, Księgarnia św. Jacka – „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 35 (2002) 460-461.
- MARCZEWSKI M. (rec.), M. Daniluk, *Encyklopedia instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego. Pojęcia – terminy – instytucje – dokumenty – czasopisma*, Lublin 2000, RW KUL – „Homo Dei” 72 (2002) 165-166.

- MISIARCZYK L. (rec.), D. Rokéah, *Justin Martyr and the Jews*, Leiden – Boston – Köln 2002 – VoxP 22 (2002) t. 42-43, 584-587.
- MISIARCZYK L. (rec.), J. Lieu, *Image and reality. the Jews in the world of the Christians in the second Century*, Edinburgh 1996 – VoxP 22 (2002) t. 42-43, 581-584.
- MISIARCZYK L. (rec.), T.J. Horner, „Listening to Trypho”. *Justin Martyr's Dialogue Reconsidered*, Leuven 2001 – VoxP 22 (2002) t. 42-43, 588-592.
- MYSZOR W. (rec.), J. Naumowicz, *Geneza chrześcijańskiej rachuby lat. Historyczno-teologiczne podstawy systemu Dionizego Mniejszego*, Kraków – Tyniec 2000, Wydawnictwo Benedyktynów – „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 35 (2002) nr 1, 167-169.
- MYSZOR W. (rec.), J. Słomka, *Pokarm i ofiara. Refleksja eucharystyczna wczesnych Ojców greckich*, Łódź 2000, Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie – „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 35 (2002) nr 1, 169-172.
- MYSZOR W. (rec.), T. Kołosowski, *Od wolności wyboru wyznania do przyśmaku religijnego. Ewolucja poglądów biskupa Augustyna z Hippony podczas schizmy donatystycznej w Afryce Rzymskiej*, Piła 2000 – „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 35 (2002) 164-166.
- PIETRAS H. (rec.) – *Dokumenty Soborów Powszechnych. Tekst grecki, łaciński, polski*, t. 1 (325-787), Kraków 2001, WAM – „Życie Duchowe” 2002, nr 31, 169-170.
- PIETRAS L.T. (rec.), Bazil Veľký, *Listy II. Hexaémeron*, preložil, úvodnú štúdiu a vysvetlivky napísal a registre zostavil Daniel Škoviera, Prešov 2002 – VoxP 22 (2002) t. 42-43, 601-602.
- PYKA M. (rec.), Św. Augustyn, *Pisma o małżeństwie i dziewictwie*, przekład i komentarz zbiorowy, red. i wprowadzenie ks. A. Eckmann, Lublin 2003 – VoxP 22 (2002) t. 42-43, 605-608.
- SŁOTWIŃSKA H. (rec.), F. Drączkowski, *Metoda wykresograficzna w katechezie*, Pelplin 2001, Bernardinum – „Katecheta” 46 (2002) nr 7-8, 134-136.
- STOKŁOSA K. (rec.), M. Borkowska, *Twarze Ojców pustyni*, Kraków 2001 – „Życie Duchowe” 2002, nr 29, 171-173.
- SUSKI R. (rec.), *Dary papirusów* (rec. książki A. Łukaszewicza, *Świat papirusów*, Warszawa 2001, Książka i Wiedza) – „Mówią Wieki” 2002, nr 7, 61.
- SUSKI R. (rec.), *Krzyż i starzy bogowie* (rec. książki D. Musiał, *Antyczne korzenie chrześcijaństwa*, Warszawa 2001, Wydawnictwo Trio) – „Mówią Wieki” 2002, nr 4, 56.
- SUSKI R. (rec.), *Wakacje z Quo Vadis* (rec. książki E. Jastrzębowskiej, *Rzym w czasach „Quo Vadis”*, Warszawa 2001, Prószyński i S-ka) – „Mówią Wieki” 2002, nr 2, 60-61.
- SZRAM M. (rec.), D. Hombergen, *The Second Origenist Controversy. A New Perspective on Cyril of Scythopolis' Monastic Biographies as Historical*

Sources for Sixth-Century Origenism, Roma 2001 – VoxP 22 (2002) t. 42-43, 592-599.

WOJTCZAK-SZYSZKOWSKI J. (rec.), M. Szram, *Duchowy sens liczb w alegorycznej egzegezie aleksandryjskiej (II-V w.)*, Lublin 2001 – VoxP 22 (2002) t. 42-43, 599-601.

WOJTCZAK-SZYSZKOWSKI J. (rec.), N. Widok, *Physis w pismach Grzegorza z Nazjanzu. Studium z teologii patrystycznej*, Opole 2001 – VoxP 22 (2002) t. 42-43, 602-605.

WOŹNIAK J (rec.), S. Weninger, *Das Verbalsystem des Altäthiopischen. Eine Untersuchung seiner Verwendung und Funktion unter Berücksichtigung des Interferenzproblems*, Wiesbaden 2001 – VoxP 22 (2002) t. 42-43, 628-629.

WOŹNIAK J. (rec.), J. Tropper, *Altäthiopisch. Grammatik des Ge'ez mit Übungstexten und Glossar*, Münster 2002 – VoxP 22 (2002) t. 42-43, 629-630.

WOŹNIAK J. (rec.), S. Weninger, *Ge'ez. Classical Ethiopic*, München – Newcastle 1993 – VoxP 22 (2002) t. 42-43, 630.

WYSOCKI M. (rec.), B. Daley, *The Hope of the Early Church, A handbook of patristic Eschatology*, Peabody Mass. 2003 – VoxP 22 (2002) t. 42-43, 615-621.

ZBROJA B. (rec.), *Apocalisse di Giovanni con commento tratto dai Padri, Santi e Mistici della Chiesa*, red. A. Barzaghi, Montespertoli 1997 – „Polonia Sacra” 6 (2002) nr 11, 401-402.

ŻUREK A. (rec.), A. Fürst, *Hieronymus. Askese und Wissenschaft in der Spätantike*, Freiburg in Breisgau 2003 – VoxP 22 (2002) t. 42-43, 609-610.

13. Sprawozdania

DEGÓRSKI B., „Wyznania” św. Augustyna (402-2002). Podsumowanie i widoki na przyszłość (XXXI Dni Augustiańskie, Rzym, 2-4 V 2002), VoxP 22 (2002) t. 42-43, 764-767.

DEGÓRSKI B., *Klasyczne tematy chrześcijańskiej tradycji monastycznej (50-lecie Instytutu Monastycznego „Anselmianum”*, Rzym 28 V – 1 VI 2002), VoxP 22 (2002) t. 42-43, 767-771.

DRĄCZKOWSKI F., *Św. Augustyn odkrywany przez muzulmanów (Alger – Annaba – Souk-Ahras, 1-7 IV 2001)*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 772-776.

KOTKOWSKA E., „Jeden chrzest na odpuszczenie grzechów” (Sekcja Patrystyczna, Kielce, 23-24 IX 2002), VoxP 22 (2002) t. 42-43, 757-760.

LACHOWICZ J., *Świeccy w Kościele starożytnym (Lublin, KUL, 25-26 XI 2002)*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 741-750.

ROSIK M., *40 Sympozjum Biblistów Polskich nt. „Naród żydowski i jego Święte Pisma w Biblii chrześcijańskiej” (Metropolitalne WSD w Lublinie 19-20 IX 2002) – „Życie Konsekrowane” 2002, nr 6, s. 110-112.*

SZMURŁO R., *Chrześcijaństwo II-V wieku wobec antycznych tradycji ezoterycznych* Warszawa, UKSW, 16 X 2002), VoxP 22 (2002) t. 42-43, 760-764.

- WRÓBLEWSKI P., *Chrześcijaństwo w pluralistycznym świecie Cesarstwa Rzymskiego II-V wieku. Sprawozdanie z sympozjum patrystycznego*, CT 72 (2002) nr 4, 190-191.
- ZMORZANKA A.Z., *Posiedzenia Komisji Badań nad Antykiem Chrześcijańskim KUL w roku akademickim 2002/2003*, VoxP 22 (2002) t. 42-43, 751-756.

14. Wybrane publikacje z zakresu kultury klasycznej

a) Przekłady

- AMMIANUS MARCELLINUS, *Dzieje rzymskie*, t. 2, księgi XXVI-XXXI, seria: Biblioteka Antyczna, tłum., wstęp i przypisy I. Lewandowski, Warszawa 2002, Prószyński i S-ka.
- ANDOKIDES, *Mowy*, Biblioteka Przekładów z Literatury Starożytnej 13, Kraków 2002, PAU.
- APEL W., *Kleakai a androu. Zarys dziejów greckiej poezji epickiej od Choirilosa do Nonnosa*, Toruń 2002, Wydawnictwo UMK.
- APULEJUSZ Z MADAURY, *O Bogu Sokratesa i inne pisma*, Warszawa 2002, Wydawnictwo Naukowe PWN.
- FILODEMOS, *O muzyce, o utworach poetyckich, epigramy*, Biblioteka antyczna, Warszawa 2002, Prószyński i S-ka
- HERODOT, *Dzieje*, tłum. i oprac. S. Hammer, Warszawa: „Czytelnik” 2002.
- KLAUDIANUS KLAUDIUSZ, *O drugim konsulacie Stylichona. O wojnie z Gotami*, Wydawnictwo Ling-Pi, Warszawa 2002.
- KUBIAK Z., *Grecy o miłości, szczęściu i życiu. Epigramaty z Antologii Palatyńskiej*, Warszawa 2002, Grupa Wydawnicza Bertelsmann Media.
- KUPIS B., *Fragmenty Presokratyków. Ksenofanes*, „Meander” 57 (2002) nr 1, 37-44.
- KUPIS B., *Presokratycy. Epicharm*, „Meander” 57 (2002) nr 2, 155-164.
- KWINTYLIAN Marek Fabiusz, *Kształcenie mówcy*, ks. I, II i X, tłum. Warszawa 2002, Wydawnictwo Akademickie Żak.
- OWIDIUSZ, *Żale* (wybór), Poznań 2002, Wydawnictwo Ars nova.
- PROKLOS, *Elementy teologii*, tłum. R. Sawa, wstęp i redakcja naukowa M. Dzielska, Warszawa 2002, Wydawnictwo „Akme”.
- TEOFRAST, *Przyczyny powstawania i rozwoju roślin. Fizjologia roślin*, tłum. i oprac. H. Wójtowicz, Lublin 2002, TN KUL.

b) Opracowania

- BOSOWSKI A., *Cezarea prokuratorów od Augusta do Nerona*, Warszawa 2002.
- DODDS E.R., *Grecy i racjonalność*, tłum. J. Partyka, Bydgoszcz 2002, Wydawnictwo Homini.
- GRENIER A., *Historia Galów*, Gdańsk – Warszawa 2002, Wydawnictwo Marabut i Oficyna Wydawnicza Volumen.

- JAŻDŻEWSKA K., *O pochodzeniu „Fizjologa”*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 15 (2002) 85-100.
- KISIEL E.M., *Małe dziecko w rodzinie w percepcji pedagoga i moralisty Plutarcha z Cheronei*, w: *Dziecko w rodzinie i społeczeństwie* [1], 175-187.
- KOKOSZKO M., *Elementy fizjonomiki w Deipnosofistach Atenajosa z Naukratis*, „Meander” 57 (2002) nr 2, 125-140.
- KOWALSKI H., *Pietas jako wyznacznik odniesień między rodzicami a dziećmi w republikańskim Rzymie*, w: *Dziecko w rodzinie i społeczeństwie* [1], 86-96.
- KROKIEWICZ A., *Sceptycyzm grecki. Od Pirrona od Karneadesa*, Warszawa 2002, Wydawnictwo Aletheia.
- NICZYPORUK P., *Żaloba i powtórne małżeństwo w prawie rzymskim*, Białystok 2002, Wyd. Temida.
- RUDNICKA W., *Dziecko w szkole elementarnej za czasów Cesarstwa Rzymskiego*, w: *Dziecko w rodzinie i społeczeństwie* [1], 143-154.
- SŁUŻEWSKA Z., *Prawo rzymskie w internecie*, „Zeszyty Prawnicze” 2 (2002) nr 1, 141-158.
- SZARMACH M., *Pismo Plutarcha «De audiendo» i jego problematyka*, „Meander” 57 (2002) nr 2, 165-170.
- ZIELIŃSKI T., *Hellenizm a judaizm*, Toruń 2002, Wydawnictwo Adam Marszałek.

opracowali

ks. Józef Naumowicz – Warszawa, UKSW

ks. Stanisław Longosz – Lublin, KUL